

25.9.2020

/AL

**Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausuntopalvelu.fi**

Viite: VN/8871/2019

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Kuuloliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sote-maakuntien perustamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä.

Lausunnon keskeinen sisältö**Yksityiskohtaiset kommentit****Taustatiedot**

Onko vastaaja

- kunta
- sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
- maakunnan liitto
- muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
- valtion viranomainen
- järjestö X
- joku muu

Vastaajatahon virallinen nimi Kuuloliitto ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot Anniina Lavikainen, anniina.lavikainen@kuuloliitto.fi**Kysymykset****Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista**

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudessa ja yksityiskohdissa on eroja Suomessa alueesta riippuen. Tämä koskee myös lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluja, kuten esityksessä useamman kerran todetaankin. Kuuloliitto kannattaa sitä, että sote-palvelujen järjestämisvastuu siirtyy laajemmille alueille kuin yhden kunnan vastuulle. Suuremmalla väestöpohjalla on mahdollista saada myös kustannushyötyjä palvelujen tuottamisessa. Kuulovammaisten kokemus on, että erityisesti muissa kuulemisen apuvälineiden myöntämisessä kuin kuulokojeissa sekä vammaispalveluina saatavissa välineissä ja palveluissa on isoja eri sairaanhoitopiirien ja kuntien kesken.

25.9.2020

/AL

Kuuloliitto korostaa, että sote-uudistuksessa tulee tunnistaa se, että lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin panostaminen voi tuottaa kustannussäästöjä pitkällä aikavälillä, kun kuulovammainen henkilö pystyy toimimaan itsenäisemmin. Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet -oppaan uudistamisen yhteydessä järjestetyssä webinaarissa todettiin, että jatkossa tulee yhä vahvemmin selvittää myös apuvälineiden luovuttamisen vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta. Tämä on sinällään kannatettavaa mutta laskelmissa on otettava huomioon myös ne kustannukset, jotka syntyvät, jos ihminen jää ilman kuntoutusta ja tarvitsemaansa apuvälinettä. Kuuloliitto korostaa, että jo nyt ikääntyneiden kuulo-ongelmat ovat Suomessa ja Euroopassakin alitunnistettuja terveysongelmia, jotka hoitamattomana voivat tuoda muita sote-kustannuksia. Ikääntyneen hoitamaton kuulovamma voi esimerkiksi lisätä riskiä muistiongelmien, masennukseen, kaatumisiin sekä kaventaa ikääntyneen elinpiiriä ja sosiaalisia suhteita.

Kuuloliitto esittää huolensa, miten tunnistetaan sote-uudistuksessa ne palvelutarpeet, jotka ovat jo nyt alitunnistettuja ja joista ei ole saatavilla rekisteritietoja. Suomessa ei ole olemassa kuulovammoista samanlaista rekisteriä, kuten esimerkiksi näkövammoista on. Ruotsissa on olemassa laaturekisterit myös kuulovammoista, joiden avulla on mahdollista saada tarkempaa tietoa esimerkiksi vuosittain tehdyistä kuulokojesovituksista eri ikäryhmissä. **Kuuloliitto esittää, että osana sote-uudistusta varmistetaan myös se, Suomessa on jatkossa saatavilla rekisteritietoja kuulovammoista ja niihin liittyvien palvelutarpeiden kehittymisestä.** Yksittäisten tutkimusten ja selvitysten perusteella on tiedossa, että Suomessa tehdään kuulokojesovituksia väestötasolla vähemmän kuin Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.

On varmistettava, että sote-uudistuksessa pysyvät mukana koko ajan myös sosiaalipuolen palvelujen kehittäminen terveydenhuollon kehittämisen rinnalla. Onnistuneella vertikaalisella ja horisontaalisella SOTE-integraatiolla voidaan vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin ja niiden kehittymiseen. Lisäksi sote-integraatio varmistaa sen, että asiakkaiden palvelutarpeisiin vastataan kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisiä tarpeita vastaavasti. Vaativammassa palvelutarpeissa korostuu erityisesti vastuutyöntekijän merkitys ja asiakas/kuntoutussuunnitelman tekeminen.

Vaikka sote-uudistuksessa painotetaan vahvoja sote-keskuksia ja erityistason palvelujen jalkautumista sote-keskuksiin niin silti on syytä muistaa, että tietyt palvelut, kuten **vaativat apuvälinepalvelut, on tarpeen keskittää.** Vain näin voidaan varmistua siitä, että palvelujen laatu pysyy riittävän hyvänä.

Digitalisaation lisääntyminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on kannatettavaa mutta on varmistuttava siitä, että **digitaaliset palvelut ovat lähtökohtaisesti myös vammaisille esteettömiä ja saavutettavia.** Lisäksi on huomioitava se, että ihmisten digitaaliset taidot ovat vaihtelevia ja aina on ihmisryhmiä, jotka tarvitsevat myös lähipalveluja.

Väestön hyvinvoinnin turvaamisessa ovat keskeisessä roolissa myös erilaiset vamma- ja sairauskohtaiset järjestöt, kuten Kuuloliitto ja sen paikalliset kuuloyhdistykset. Vammakohtaisessa yhdistys- ja järjestötoiminnassa organisoidaan vertaistukea ja -toimintaa, jotta tiettyyn vammaryhmään kuuluvilla on mahdollisuus tavata samassa tilanteessa olevia ihmisiä ja kuulla heidän kokemuksistaan. Muiden vertaisten tapaaminen auttaa omaan pysyvään vammaan sopeutumisessa ja uudenlaisen arjen opettelussa. Lisäksi järjestöt järjestävät julkisia palveluja täydentävää toimintaa, kuten kuuloyhdistysten vapaaehtoisten järjestämä kuulolähipalvelutoiminta, joka on matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa kuulokojeen käyttöön. **Somalaisten järjestöjen toimintaedellytykset tulee varmistaa kaikilla eri toiminnan tasoilla.** Vain näin voidaan varmistaa vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin turvaaminen.

25.9.2020

/AL

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Osaltaan voidaan nähdä, että suuremmat maakunta-alueet vievät päätöksenteon kauemmaksi tavallisesta kansalaisesta kuntapäätökseen verrattuna. Esimerkiksi Uudenmaan suurella alueella kansalaisten ja järjestöjen vaikutusmahdollisuudet voivat jäädä ohuiksi. **Kuuloliitto kannattaa kuitenkin esityksessä esitetyjä osallistavia päätöksenteon elementtejä, esimerkiksi kuulemisia erilaisin keinoin.** Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten ihmisoikeussopimuksen ja sen mukaisesti vammaiset henkilöt ja heitä edustavat järjestöt tulee ottaa mukaan kaikkeen päätöksentekoon, joka koskettaa vammaisten elämää. Maakunnallisten vammais- ja vanhusneuvostojen sekä nuorisovaltuustojen lisäksi on käytettävä laajasti muita osallistamisen menetelmiä ja huolehdittava, että osallistaminen tehdään esteettömällä ja saavutettavalla tavalla sekä laajasti erilaisia vammaisia kuullen.

Samalla Kuuloliitto esittää kuitenkin huolensa maakunnallisten vammaisneuvostojen tosiasiallisista vaikuttamismahdollisuuksista. Tällä hetkellä kunnallisten vammaisneuvostojen osalta on kokemuksia siitä, ettei vammaisilla ja heitä edustavilla järjestöillä ole varsinaisia vaikuttamisen mahdollisuuksia kunnassa. **Kuuloliitto ehdottaakin, että sote-lakipaketin jatkovalmistelussa vahvistetaan tulevien vammaisneuvostojen asemaa, jotta niillä on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa maakunnassa vammaisten henkilöiden elämää koskeviin päätöksiin.** Yhdymme Vammaisfoorumin näkemyksiin, että maakunnallisille vammaisneuvostoille on hyvä säätää tehtäväksi selvittää, arvioida ja lausua, miten sote-maakuntavaltuuston päätökset vaikuttavat vammaisten palvelujen ja oikeuksien käytännön toteutumiseen.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

25.9.2020

/AL

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

32§ Kuuloliitto näkee, että maakuntalakiin on lisättävä nykyisen kuntalain sisältöjä vastaava kohta: "Vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja järjestöillään tulee olla vammaisneuvostossa riittävä edustus.", jotta kyetään takaamaan vammaisten riittävä edustus maakunnallisissa vammaisneuvostoissa. Lisäksi on varmistettava, että osallistaminen tehdään esteettömissä tiloissa ja kaikille vammaisille saavutettavin keinoin.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalouden yhdenvertaisen saatavuuden?

- kyllä
- kyllä pääosin X

25.9.2020

/AL

- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

25.9.2020

/AL

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Kuuloliitto haluaa korostaa, että pykälässä 4 §. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus mainitussa asiakkaan tarpeen määrittelyssä tulee huomioida objektiivisten näkemysten lisäksi asiakkaan subjektiivinen kokemus ja näkökulma. Erityisesti sosiaalipalveluissa korostuu myös asiakkaan kokemuksen kuuleminen tarpeiden määrittelyssä. Kuuntelemalla myös asiakkaan subjektiivista kokemusta voidaan varmistua siitä, että palvelut vastaavat asiakkaan todellisiin tarpeisiin. Erityisesti elämänmittaisen tai pysyvän vammaisuuden osalta on erittäin tärkeää, että sote-palveluissa yhteistyö asiakkaan ja ammattilaisen kannalta toimii ja myös asiakkaan näkemykset otetaan huomioon.

Pykälässä 4 todetaan myös, että *sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjän tulee arvioida eri väestö- ja asiakasryhmien palvelutarvetta, suunnata voimavaroja todettujen tarpeiden perusteella ja yhtenäistää hoito- ja palvelukäytäntöjä. Toiminnan tarkastelussa on tärkeää arvioida päätösten vaikutuksia eri väestöryhmille ja palvelujen yhdenvertaista laatua. Tarkastelun kohteena on eri väestöryhmien yhdenvertainen pääsy sosiaali- ja terveyspalveluihin ja mahdollisuudet hyödyntää sosiaali- ja terveyspalveluita.* Kuuloliitto muistuttaa tässä yhteydessä, että tällä hetkellä kuulonkuntoutuksen ja kuulovammaisten tarvitsemien muiden sote-palvelujen saatavuudessa on isoja eroja Suomen eri alueilla. Ylipäätään erityisesti ikääntyneiden kuulo-ongelmat ovat alitunnistettu terveyshaaste, jolla hoitamattomana on merkittäviä kansanterveydellisiä ja -taloudellisia vaikutuksia. **Tulevien maakuntien on tunnistettava kuulo-ongelmat ja niiden vaikutukset aiempaa paremmin.** Ikääntyneiden hoitamaton kuulovamma lisää muiden sote-palvelujen tarvetta ja voi aiheuttaa ikääntyneelle lisää terveydellisiä ja sosiaalisia haasteita. Panostamalla laadukkaisiin ja määrällisesti riittäviin kuulonkuntoutuksen palveluihin, maakunta säästää pidemmällä aikavälillä ja kuulovammaisen yksilön elämänlaatu paranee.

Yhdymme Vammaisfoorumin näkemyksiin siitä, että esteettömyys tulee varmistaa lakitasoisesti jo järjestämislain 4 §:n 2 momentissa, jotta esteettömyys on velvoittavasti huomioitava myös sote-maakuntien yhteistyösopimuksissa sekä palvelutuotannossa sitä koskevissa sopimusehdoissa. Esteettömyys tulee ottaa ehdoksi kaikkiin sote-maakunnan tekemiin sopimusehtoihin, konserniohjaukseen, maakunta- ja palvelustrategiaan sekä hallintosääntöön. Tämä on tarpeellista, jotta esteettömyyttä koskevat ehdot voidaan ulottaa sote-maakunnan ohjaukseen ja valvontaan

25.9.2020

/AL

sote-maakunnan järjestämismvastuulla olevia palveluita tuottavien yhteisöiden ja säätiöiden toimintaan.

Kuuloliitto näkee hyvänä, että pykälässä 7 § *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sote-maakunnassa*, todetaan, että *sote-maakunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä yhteistyötä muiden sote-maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Sote-maakunnan on myös osaltaan mahdollisuuksiensa mukaan edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.* Kuuloliitto näkee kuitenkin, että kirjauksen järjestöjen toimintaedellytysten edistämisen osalta tulee olla velvoittavampi, jolloin pykälän kirjaus kuuluisi: **Sote-maakunnan on edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.**

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Ylipäätään Kuuloliitto näkee, että maakunnissa on tunnistettava erilaiset järjestöt, niiden erilainen toiminta eri tasoilla (valtakunnallinen, maakunnallinen, kunnallinen). Sote-maakuntien tulee kuntien lisäksi hyödyntää järjestöjen, kuten Kuuloliiton ja sen paikallisten kuuloyhdistysten osaamista, kun se suunnittelee ja toteuttaa kuulonkuntoutuksen palveluja alueensa väestölle. Lisäksi Kuuloliitto korostaa, että hyvinvointia ja terveyttä edistävässä työssä kunnissa ja maakunnissa tulee tehdä tiivistä yhteistyötä sekä varmistaa järjestöjen toimintaedellytykset toimia sekä kunnissa että maakunnissa. Rahoituselementtien tulee varmistaa, että sekä kunnilla ja maakunnilla on intressi panostaa ennaltaehkäisevään työhön, joka onnistuessaan on hyvin kustannustehokasta ja estää suurempien palvelukustannusten syntymistä.

Kuuloliitto korostaa, että myös valtakunnallisilla järjestöillä tulee olla mahdollisuus antaa näkemyksensä sote-maakuntien palvelustrategioista (11 §). Kuuloliitto korostaa, että on tärkeää, että sote-maakunnat osaavat ottaa palvelustrategioissaan huomioon myös sellaiset väestön palvelutarpeet, joista ei ole saatavilla kansallista rekisteritietoa. Ylipäätään järjestöjen osaamisen hyödyntäminen palvelustrategiaa luodessa varmistaa sen, että eri väestöryhmien tarpeet, kuten kuulovammaisten tarpeet, näkyvät vahvemmin palvelustrategiassa.

Kuuloliitto kannattaa ehdotusta, että sote-maakunnalla on viimesijainen järjestämismvastuu siitä, että asiakas saa tarpeita vastaavia palveluja. Lisäksi kannatamme sitä, että myös yksityisen palveluntuottajan tulee sote-maakunnalle palveluja tuottaessaan ottaa huomioon kansalliset hoitolinjaukset, -suositukset ja säädökset. Kuuloliitto korostaa, että on erittäin tärkeää, että maakunnalla on riittävä hankintaosaamista tehdessään ostopalveluhankintoja yksityisiltä palveluntuottajilta. Maakunnan tulee myös varmistaa riittävä valvonta yksityisten palveluntuottajien tuottamien palvelujen osalta. Kuuloliitto kannattaa esityksen perusteluissa olevaa tarkentavaa kirjausta asiasta: (Sivu 552.) *Sote-maakunnan olisi valvottava järjestämismvastuunsa puitteissa yksityisen palveluntuottajan antamaa palvelua siten, että sote-maakunta voi varmistua, että palvelut vastaavat sisällöltään, laadultaan ja määrältään sitä, mitä sote-maakunta on ostopalvelusopimuksessa edellyttänyt. Lisäksi sote-maakunnan olisi huolehdittava tarvittavin ohjein siitä, että yksityisen palveluntuottajan palvelut toteutetaan yhdenvertaisin kriteerein suhteessa maakunnan omaan tuotantoon. Ehdotetun 17 §:n 3 kohdan mukaan yksityisen palveluntuottajan olisi noudatettava sote-maakunnan järjestämismvastuunsa nojalla antamia ohjeita. Sote-maakunnan olisi valvottava ja ohjattava yksityisen palvelujen tuottajan toimintaa sekä väestötasolla että yksilötasolla. Sote-maakunnalla olisi siten oltava mahdollisuudet tosiasiallisesti tarvittaessa puuttua myös yksittäisiin palvelujen antamista koskeviin ratkaisuihin.*

Yksityisten palvelujen toteuttamiseen liittyen huomiomme kiinnittyi esityksen sivu 551 olevaan kirjaukseen: *Virkasuhteisen lääkärin hoidon tarpeen arvioinnin perusteella yksityiseltä*

25.9.2020

/AL

palveluntuottajalta voitaisiin hankkia erikoissairaanhoidon hoitotoimenpiteitä kuten esimerkiksi laboratorio- ja kuvantamistutkimuksia, leikkaustoimenpiteitä tai kuntoutusta. Kuten edellä on todettu, laillistetun lääkärin ja hammaslääkärin ammatinharjoittamisoikeuteen kuitenkin kuuluu terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 22 §:n perusteella arvioida potilaan taudinmäärittystä ja siihen liittyvää hoitoa. Jos sotemaakunta esimerkiksi hankkisi potilaalle tehtävän kirurgisen toimenpiteen yksityiseltä palveluntuottajalta sote-maakunnan erikoissairaanhoidon toimintayksikön virkalääkärin tekemän hoidon tarpeen arvioinnin perusteella, toimenpiteen tarpeen arvioinnin tekisi potilaan vastaanottaneen yksityisen palveluntuottajan toimintayksikön lääkäri. Kyseinen lääkäri voisi myös päätyä siihen, ettei leikkaukselle ole lääketieteellisiä perusteita. Tällöin potilaan hoito palautuisi takaisin lähettäneeseen sote-maakunnan erikoissairaanhoidon toimintayksikköön. **Kuuloliitto näkee, että kirjauksesta jää epäselväksi, mitkä ovat ne tosiasialliset perusteet, joilla yksityinen palveluntuottaja voi kieltäytyä tuottamasta palvelua, jonka sote-maakunnan erikoislääkäri on jo arvioinut tarpeelliseksi.** Kuuloliitto näkee, että tätä kohtaa tulisi esityksen jatkotyöstössä muuttaa ja tarkentaa.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

- Etelä-Savon maakuntaan
- Pohjois-Savon maakuntaan

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

25.9.2020

/AL

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetty tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

25.9.2020

/AL

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannelta vuodelta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen **sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien** rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

50. Sote-maakunnan rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja sote-maakunnan alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten, että muutosta rajataan 7 vuoden ajan vuosittain porrastetusti kasvaen. Enimmäismuutos rajataan toistaiseksi pysyvästi enintään +/-150 euroon asukasta kohden vuodesta 2029 lähtien (35 §).

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

- kyllä
- kyllä pääosin X

25.9.2020

/AL

- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Kuuloliitto näkee hyvänä, että rahoitus maakunnille tulee valtiolta. Kuuloliitto esittää kuitenkin suuren huolensa siitä, miten sote-maakunnille osoitettu rahoitus lopulta kussakin maakunnassa kohdennetaan eri palveluihin. Lisäksi **Kuuloliitto on huolissaan siitä, että miten maakunnille suunnatussa rahoituksessa kyetään huomioimaan sellaiset tarvetekijät, joista ei ole saatavilla rekisteritietoja ja joita ei täten ole listattu sairauskohtaisiin tarvetekijöihin ollenkaan. Esimerkiksi tarvetekijöistä puuttuu kuulovammaisuus, kuulo-ongelmat.** Jo tällä hetkellä on tiedossa, että ikääntyneistä useampi hyötyisi kuulokojeista kuin heistä sen todellisuudessa saa. Lisäksi viime aikaiset tutkimukset korostavat kuulovammojen kansantaloudellisen ja -terveydellisen merkityksen tunnistamista eri maissa, myös Suomessa. Kuuloliitto esittää, että pykälään 14 § *Terveysten-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekerroin*, tulee saada jatkossa myös kuulovammaisuus tarvetekijäksi.

Lisäksi yhdyimme Vammaisfoorumin ja muiden vammaisjärjestöihin lausuntoihin siitä, että esitys tällaisenaan mahdollistaa vammaispalvelujen alibudjetoinnin. Jatkotyössä tulee varmistaa, että kansallisia sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterejä ja tilastotietoa kehitetään niin, että jatkossa on saatavilla rahoitusperusteisiin tietoa ja kustannusarvioita myös niistä merkittävistä tarvetekijöistä, joita ei nyt luetella 50 sairaustarvetekijän ryhmässä tai jotka eivät olet muuten rahoitustekijöissä listattuna, kuten kielitekijät, asukasmäärä ym. Näin varmistetaan paremmin se, että maakunnat suuntaavat resursseja myös niihin palvelutarpeisiin, kuten kuulonkuntoutukseen, jotka eivät ole nyt esityksessä auki kirjattuina.

Ylipäätään Kuuloliitto näkee, että yhteiskunnan tulee investoida tarpeisiin vastaaviin palveluihin, kuten kuulonkuntoutukseen, jotta säästytään muilta hoitamattoman sairauden tai vamman aiheuttamilta kuluilta. Esityksessä tulee ottaa huomioon myös hyvinvointiin investoimisen näkökulma kustannusten hillitsemisen ohessa.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Kysymyksiä muista lakiluonnoksista

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

25.9.2020

/AL

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Verolainsäädäntö

58. Pidättekö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävinä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

- kyllä

25.9.2020

/AL

- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

- kyllä

25.9.2020

/AL

- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

73. Pidätkö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

25.9.2020

/AL

Kuuloliitto näkee, että esityksessä ei vielä tunnisteta riittävästi yleiskatteisen rahoituksen vaikutuksia vammaisten kannalta välttämättömiin palveluihin, kuten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluihin ja muihin vammaispalveluihin. Maakunnat saavat itse päättää, miten he kohdistavat rahoituksensa eri palveluihin ja on vaarana, että ne palvelut, joita ei ole esityksessä kirjattu auki tai lueteltu tarvetekijäkertoimissa jäävät maakunnissa vähemmälle huomiolle. Kuuloliitto näkee, että esityksen jatkotyöstössä tulee varmistaa rahoituksen kohdentuminen maakunnissa riittävästi myös lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluihin ja vammaispalveluihin. Kuuloliitto korostaa, että maakuntien on kyettävä kohdistamaan riittävästi resursseja kuulonkuntoutuksen palveluihin, vaikka niistä ei ole tällä hetkellä saatavana rekisteritietoa. Kuuloliitto näkee yleiskatteisen rahoituksen riskinä sen, ettei maakunnissa osata suunnata riittävästi resursseja kuulonkuntoutuksen palveluihin.

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Jotta sote-uudistuksen tavoitteet väestön ja vammaisten yksilöiden hyvinvoinnin parantamisesta toteutuvat, tulee osana uudistusta varmistaa se, että sote-palvelujen tuottamisessa varmistetaan esteettömyys ja saavutettavuus, esimerkiksi hoitoon hakeutuminen ja hoidon ja palvelun saamisen ja toteuttamisen osalta. **Kuulovammaisten kannalta tämä tarkoittaa esimerkiksi muiden hoitohakeutumistapojen varmistamista puhelinpalvelun rinnalle, kuten tekstiviestipalvelun järjestämistä. Myös sote-uudistuksesta ja palveluista tiedottaminen tulee tehdä kuulovammaisille saavutettavalla tavalla, kuten tekstitystä ja tekstimateriaalia hyödyntäen.**

Sivulla 22 todetaan, että *Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla. Tästä oikeudesta on säädetty tarkemmin vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetussa laissa (133/2010). Lisäksi viittomakielilaki (359/2015) asettaa viranomaisille yleisen velvollisuuden edistää toiminnassaan viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. (---) Suomen viittomakieliä, eli suomalaista viittomakieltä ja suomenruotsalaista viittomakieltä, käyttää Kuurojen liiton arvion mukaan 4000–5000 kuuroa tai huonokuuloista ja 6000–9000 kuulevaa. Kuuloliitto haluaa tässä yhteydessä muistuttaa, että kuulokojetta ja sisäkorvaistutetta käyttävien huonokuuloisten määrä Suomessa on kokonaisuudessaan yli 100 000 ja suurin osa huonokuuloisista kommunikoi puhutulla kielellä. Puhuttua kieltä käyttävät huonokuuloiset käyttävät pääasiassa kirjoitustulkausta ja viitotun puheen tulkausta ja myös heidän tarpeensa tulee ottaa sote-uudistuksessa huomioon ja varmistua, että heillä on mahdollisuus käyttää yksilöllisiin tarpeisiin vastaavaa tulkaustapaa sote-palveluissa.*

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

25.9.2020

/AL

Kuuloliitto ry

Sanna Kaijanen
Toiminnanjohtaja

- Lisätietoja: kehittämispäällikkö Anniina Lavikainen, 0503034841, anniina.lavikainen@kuuloliitto.fi